

СУЧАСНИЙ ФОРМАТ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Аналізується проблема вдосконалення магістерської підготовки майбутніх педагогів-музикантів через розширення програми підготовки фахівців такого рівня, з урахуванням їхніх індивідуальних запитів і сформованих особистісних і професійних характеристик як основи для вільного вибору індивідуальної траєкторії творчого саморозвитку та професійної самореалізації.

Ключові слова: магістерська підготовка майбутнього педагога-музиканта, викладач музичних дисциплін, вільний вибір індивідуальної освітньої траєкторії, мистецький освітній простір, програма магістерської підготовки майбутніх педагогів-музикантів.

Удосконалення підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» наразі є одним із актуальних питань вітчизняної системи вищої мистецької освіти й потребує нового бачення його специфіки, статусу, змістовного наповнення освітніх програм, що мають відповідати вимогам Болонської угоди та стандартам якості, які забезпечуватимуть входження України в світовий освітній простір.

Відповідно до нормативних документів щодо магістерської підготовки фахівців мистецького спрямування головною метою професійного зростання майбутнього викладача музичного мистецтва є не тільки поглиблене оволодіння певною сукупністю знань, навичок, умінь, що передбачені кваліфікаційною характеристикою фахівця такого рівня, а і його особистісне та професійне самовизначення, активна життєва позиція щодо професійного самовдосконалення, готовність до творчої самореалізації в музично-педагогічній діяльності.

Разом із тим нормативно-правовий контекст, у якому сьогодні перебуває вища педагогічна освіта щодо магістерської підготовки і який має задавати навчальним закладам умови діяльності даної інституції, зокрема, і в галузі мистецької освіти, все ще залишається остаточно не визначеним, досить складним і постійно змінюваним.

Інституційні реформи, що відбуваються протягом останніх десятиліть у системі вищої освіти, зумовили звернення науковців до розгляду різноманітних аспектів її становлення й розвитку в Україні та окреслення можливих шляхів удосконалення її наукової, фахової та практикоорієнтованої складових (О. Голубенко, В. Кремень, В. Луговий, О. Мещанінов, В. Огнев'юк, О. Поступна, О. Проценко, В. Осадчий, К. Островський, С. Сисоева, І. Соколова, Р. Шаповал та ін.). У галузі мистецької освіти особливої уваги, на нашу думку, заслуговує позиція О. Єременко, О. Отич, Г. Падалки та ін. щодо створення в мистецькому освітньому просторі ВНЗ умов, які б забезпечували у процесі магістерської підготовки можливість побудови індивідуальних освітніх траєкторій для майбутніх магістрів музичного мистецтва. Така позиція, на нашу думку, має стати основоположною в процесі інноваційних перетворень мистецького освітнього простору ВНЗ, провідною ідеєю яких є забезпечення права студента на вільний вибір змісту власного професійного зростання під час навчання поряд із обов'язковим дотриманням державного стандарту вищої мистецької освіти.

Саме в контексті створення інноваційно орієнтованого мистецького освітнього простору підготовки фахівців-музикантів загалом, її переформатування з вузькопрофесійного спрямування на підготовку вчителя музики на широкий мистецько-гуманістичний розвиток майбутнього педагога-музиканта, що пов'язано з більш широким баченням мети підготовки фахівця в галузі музично-педагогічної освіти та завдань його майбутньої професійної діяльності [1, с. 37], особливої значущості набуває вдосконалення змісту магістерської підготовки на засадах становлення й розвитку професійно-особистісних характеристик майбутнього фахівця як основи його духовно-творчого саморозвитку, самовираження, самореалізації, вільного вибору індивідуальної траєкторії професійно-творчого розвитку.

Чинні нормативно-правові документи регламентують функціонування вищої освіти в країні, розглядають певні аспекти підготовки майбутніх фахівців в умовах магістратури, зокрема, надають характеристику освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр», розкривають умови вступу до магістратури, пропонують перелік напрямів підготовки магістрів, визначають

особливості організації навчального процесу на основі компетентнісного підходу, розкривають необхідність упровадження ідеї неперервної освіти магістрів тощо.

Загальна кваліфікаційна характеристика магістра музичного мистецтва передбачає наявність у останнього широкої ерудиції, фундаментальних наукових знань, володіння методологією наукової творчості, сучасними інформаційними технологіями, методами отримання, опрацювання, зберігання й використання наукової та художньо-естетичної інформації, здатність до плідної науково-дослідницької та практичної педагогічної діяльності у ВНЗ.

Разом із тим, сьогодні в системі вищої мистецької освіти все ще не сформовано однозначного розуміння специфіки та статусу магістратури, детермінованих новими вимогами до професійної підготовки фахівців європейського рівня освіти, які на правду володіють глибокими фундаментальними та спеціальними знаннями й здатні працювати в обраній галузі творчо та самостійно як науковці, так і практики.

Визначення можливостей ефективної підготовки майбутніх магістрів, що отримують кваліфікацію «викладач музичних дисциплін», через розширення програми магістерської підготовки з урахуванням індивідуальних запитів і сформованих особистісних і професійних характеристик майбутніх фахівців складає *мету* нашої статті.

Магістерська освітньо-професійна програма майбутнього викладача музичного мистецтва містить дві приблизно однакові за обсягом складові: науково-дослідницьку й освітню. Науково-дослідницька складова передбачає сформованість дослідницької культури майбутніх фахівців, зокрема, розвиток здібностей і особистісних якостей студента, що зумовлюють успішний науковий пошук, набуття системи ціннісних орієнтирів і актуальних знань щодо характеру пошукової діяльності як творчої, продуктивної, спрямованої на пошук оригінальних і ефективних рішень, а також сформованість необхідних дослідницьких умінь. Освітня складова має забезпечувати поглиблену фахову підготовку інноваційного характеру, а також надбання студентом певного досвіду застосування та

продукування її результатів у практичній діяльності з метою розв'язання проблемних професійних завдань у сфері мистецтва.

Вищезазначені характеристики розвиваються в майбутнього фахівця у процесі професійної підготовки, науково-дослідницької діяльності, а також у ході асистентської практики, де кожен із них навчається самостійно розвивати свою ідентичність, організовувати процес власного учіння в умовах навчальних спільнот, групового вирішення проблем та індивідуального виконання творчих завдань. Осмислюючи власний досвід професійної діяльності, майбутній педагог-музикант будує та вдосконалює унікальне розуміння себе як фахівця.

Аналізуючи зміст існуючих навчальних планів і програм, організації й методів роботи зі студентами, що отримують кваліфікацію «магістр», ми дійшли висновку, що головною причиною проблеми недостатньої обізнаності випускників у цьому напрямку є відсутність спеціальної спрямованості на підготовку студента-магістранта як суб'єкта дослідницької діяльності. Тобто система вищої музично-педагогічної освіти, що традиційно спрямовувалась на масову підготовку фахівця, хоча поступово й набуває певних змін, організація ж дослідницької діяльності майбутнього магістра все ще залишалась на недостатньому рівні. У навчальних планах і програмах освіти магістрів музичного мистецтва не окреслено завдань із формування дослідницької культури студентів; посібники, що рекомендуються студентам-магістрантам, не мають необхідної й достатньої інформації щодо розвитку дослідницьких компетенцій та їхню проєкцію на професійну діяльність із фаху; у процесі асистентської практики студентам не надається можливість стати на позицію суб'єкта дослідницької діяльності.

З огляду на вищезазначені питання, що, на нашу думку, потребували невідкладного вирішення, у навчальному процесі мистецького факультету Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка протягом останніх років було започатковано проєкт «Віват, магістри!», основною метою якого стало вдосконалення передусім науково-дослідницької підготовки студента-магістранта як суб'єкта майбутньої професійної діяльності. Відтак, магістерська підготовка студента-музиканта до дослідницької діяльності

спрямовувалась на формування в майбутнього фахівця професійно-особистісних якостей, що визначають його суб'єктність і є необхідними для її виконання.

До якостей, що є необхідними для ефективної дослідницької діяльності у процесі професійного розвитку, ми відносимо вмотивованість майбутнього фахівця, що визначається його бажанням досягти високого рівня професійного саморозвитку й самореалізації; потребу в отриманні знань, необхідних для вирішення дослідницьких завдань у професійній діяльності; наявність уміння орієнтуватись в інформації щодо необхідності її використання в побудові траєкторії наукового пошуку, а також уміння використовувати комплекс дослідницьких методів безпосередньо у фаховій практичній діяльності.

Теоретичне обґрунтування та розгортання проекту відбувалось відповідно до чинної освітньо-професійної магістерської програми й було спрямовано на формування дослідницької культури магістра як фахівця, підготовка якого за своєю фундаментальністю має здійснюватися на більш глибокому рівні, ніж це потрібно для бакалавра або ж спеціаліста.

Сформованість дослідницької культури студента передбачає набуття певної системи ціннісних орієнтирів і дослідницьких компетенцій, оволодіння традиційними й інноваційними підходами, розвиток певних здібностей і особистісних якостей, що зумовлюють успішний науковий пошук.

Осмилення мети підготовки фахівця-музиканта, що отримує кваліфікацію магістра, дало змогу сформулювати основні завдання дослідницької підготовки спеціаліста такого рівня, а саме: усвідомлення характеру пошукової діяльності як творчої, продуктивної, спрямованої не тільки на отримання інформації, а й на її створення, на пошук оригінальних і ефективних рішень; загальнонаукова та предметна ерудованість, а також загальнокультурний кругозір; наявність особистісного творчого потенціалу, здатності до нестандартних підходів і рішень, вольових і морально-психологічних якостей; оволодіння методологією наукового пошуку як теоретичного, так і практичного; володіння дослідницькими технологіями, тобто основними процедурами дослідження, послідовністю операцій і дій, методиками й алгоритмами діяльності.

Реалізація проекту була розрахована на послідовне його розгортання протягом як навчальної діяльності студентів, так і в процесі асистентської практики, яку магістранти проходять на базі музичного відділення мистецького факультету. Його головною метою стало створення оптимальних умов для становлення й розвитку вищезазначених особистісних і професійних якостей майбутнього фахівця-музиканта.

Програма професійної магістерської підготовки майбутніх педагогів-музикантів здійснюється за відповідними напрямками.

Теоретично-дослідницька робота передбачає:

- знайомство з наявними концепціями мистецької освіти, художньої дидактики, з сучасною філософією освіти, принципами педагогіки свободи та музичної педагогіки, інноваційними методами викладання;

- вивчення наукової літератури, яка поглиблює знання щодо викладання спеціальних фахових дисциплін, знайомство з інноваційними педагогічними технологіями в музичній педагогіці;

- науково-пошукова діяльність із метою обґрунтування актуальності та теоретичних засад обраної для дипломного проекту проблеми дослідження;

- ознайомлення з окремими положеннями про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах і чинними програмами з фахових дисциплін;

- вивчення навчальних і робочих програм та ознайомлення з навчально-методичними комплексами з фахових дисциплін, укладених професорсько-викладацьким складом кафедри;

- узагальнення передового педагогічного досвіду провідних викладачів кафедр мистецького факультету.

Практично-дослідницька робота включає:

- створення портфоліо для репрезентації професійного зростання та вдосконалення студента протягом навчання та проходження асистентської педагогічної практики;

- розробка та презентація творчого проекту відповідно до фахової спеціалізації студента-магістранта;

- самоаналіз власної готовності до самореалізації в музично-педагогічній діяльності;

- дослідно-експериментальна робота з проблеми наукового

дослідження;

- підготовка наукового повідомлення за підсумками асистентської практики та результатами виконання поставлених музично-педагогічних завдань;

- внесення пропозицій щодо вдосконалення асистентської практики як засобу професійної підготовки майбутніх викладачів ВНЗ.

Практично-педагогічна робота включає:

- відвідування магістрантами лекційних, семінарських, практичних і лабораторних занять зі спеціальних фахових дисциплін, що проводяться досвідченими викладачами кафедр мистецького факультету;

- підготовка лекційних, індивідуальних, практичних або семінарських занять із спеціальних фахових дисциплін (на першому етапі – за допомогою викладача-методиста, на другому – самостійно);

- проведення розроблених лекційних, індивідуальних, практичних або семінарських занять із спеціальних фахових дисциплін зі студентськими групами;

- оволодіння сучасними інтерактивними методами викладання предметів спеціального фахового циклу;

- активна участь в університетських і факультетських науково-практичних конференціях, творчих звітах, концертах та інших позанавчальних заходах;

- самоаналіз проведеної наукової та навчально-виховної роботи в період асистентської практики;

- складання письмового звіту.

Відчутних змін набуває й зміст фахової підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва, що виявляється в упорядкуванні змісту та структури фахових і методичних курсів, використанні інновацій і системи зворотного зв'язку в аудиторній та позанавчальній роботі, методів моделювання, комп'ютерних і мультимедійних технологій тощо. Поряд із курсами, що традиційно мають місце в підготовці майбутнього магістра музичного мистецтва, наразі акцентується увага на його професійно-творчій діяльності через удосконалення програм спеціальної фахової підготовки. Прикладом таких нововведень є набуття студентами фахових компетенцій у процесі вивчення

таких дисциплін, як «Методологія музично-педагогічного дослідження», «Методика викладання музичних дисциплін у вищій школі», «Основи сценічно-виконавської майстерності», «Музично-педагогічна освіта України» тощо.

Дуже престижним наразі є запроваджений для студентів магістратури на рівні обов'язкового курс із «Основ композиторської майстерності», який надає майбутньому фахівцю можливості володіти не тільки навичками композиції, а й умінням якісно організовувати власні творчі проекти, аранжувати авторські твори та записувати концертне виконання, не звертаючись до фахівців із комп'ютерних технологій.

Разом із тим, на наше глибоке переконання, підготовка магістрів музичного мистецтва набула б більшої досконалості за умови поглиблення й розширення меж набуття професійних компетенцій, які забезпечують високий рівень професіоналізму відповідної професійної кваліфікації. Зрозуміло, що це потребує значно більшого часового обсягу та найголовніше – наявності задекларованої у документах свободи для ВНЗ у визначенні спрямованості магістерської підготовки, виборі академічного чи прикладного характеру програми підготовки фахівців.

У такому випадку присвоєння академічного наукового ступеня «магістр» має передбачати більш широке набуття відповідних компетенцій щодо науково-дослідницької, аналітичної, інноваційної діяльності й потребує спеціальної програми більш глибокого залучення студентів до світу науки, вивчення теоретико-методологічних засад наукової діяльності, здійснення серйозної пошукової роботи та наявності вагомих результатів власних наукових розвідок.

Спрямованість на організаційно-управлінську діяльність, що надає майбутньому фахівцеві можливості займати викладацькі посади в системі вищої мистецької освіти та випробовувати себе в якості керівника, потребує масштабного використання в навчальному процесі методів моделювання нестандартних ситуацій, розширення меж практичної діяльності студентів і, таким чином, розвитку в студентів навичок незалежного, критичного мислення, здатності до саморозвитку, самоактуалізації та прийняття самостійних рішень у процесі самореалізації. Це уможливиться шляхом збільшення у

програмах підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва спеціальних курсів із набуття досвіду практичної діяльності в реальних умовах ВНЗ та відповідно до специфіки фаху.

Наразі на наукових конференціях, на сторінках наукових видань [2; 3; 4] все частіше порушуються питання щодо консолідації зусиль із метою подолання розриву між теоретичним навчанням і практичною підготовкою майбутніх фахівців-музикантів. Науковці наголошують на необхідності розширення програми підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва з фаху шляхом уведення додаткових фахових дисциплін як нормативних (наприклад, програма підготовки зі спеціалізацією «вокал», де обов'язковими курсами є індивідуальний і груповий вокал, хорове диригування, участь в оперних сценах, виступ у факультетських постановках мюзиклів тощо), оскільки вже в університеті вони мають адаптуватися до реальної практики та бути підготовленими до руху по сходинах майбутньої професійної кар'єри.

Отже, аналіз процесу магістерської підготовки майбутніх педагогів-музикантів із метою визначення ступеня її відповідності європейським стандартам, дає змогу зробити висновок про те, що протягом останніх років у мистецькому освітньому просторі ВНЗ ведеться велика робота з оновлення системи підготовки фахівців такого рівня. Разом із тим, підготовка майбутніх фахівців-музикантів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» як складна й багатопланова за характером система все ще потребує серйозного вдосконалення мети, завдань і змісту професійних освітніх програм, основною ідеєю яких має стати забезпечення права студента на вільний вибір індивідуальної траєкторії творчого саморозвитку та професійної самореалізації.

Список використаної літератури

1. Растригіна А. М. Інноваційно-орієнтований мистецький освітній простір як основа професійного становлення майбутнього педагога-музиканта / А. М. Растригіна // Цілі та результати освітніх реформ: українсько-польський діалог : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – С. 36–43.
2. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : зб. наук. праць : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти», 25–27 квітня 2013 р. –

- Вип. 14(19). Ч. I. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – 243 с. – (Серія 14. Теорія і методика музичної освіти).
3. Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 28-29 березня 2012 р. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 980 с.
 4. The Ethos of the Academe – Standing the Test of Time // Ariel University in Ariel, Israel, in September, 2013. – 432 p.

Алла Растрьгіна, Оксана Яненко

СОВРЕМЕННЫЙ ФОРМАТ ПОДГОТОВКИ МАГИСТРА МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

В статье рассмотрена проблема усовершенствования магистерской подготовки будущих педагогов-музыкантов посредством расширения программы подготовки специалистов такого уровня с учетом их индивидуальных запросов и сформированных профессионально-личностных характеристик как основы для свободного выбора индивидуальной траектории творческого саморазвития и профессиональной самореализации. Авторы статьи представляют результаты внедрения в учебный процесс художественного факультета Кировоградского государственного педагогического университета имени В. Винниченко проекта «Виват, маистри!», основной целью которого стало усовершенствование научно-исследовательской подготовки студента-магистранта, направленной на формирование у будущего специалиста профессионально-личностных качеств, определяющих его субъектность, творческое саморазвитие и профессиональную самореализацию.

Ключевые слова: *магистерская подготовка будущего педагога-музыканта, преподаватель музыкального искусства, свободный выбор индивидуальной образовательной траектории, художественное образовательное пространство, программа магистерской подготовки будущего педагога-музыканта.*

Alla Rastryhina, Oksana Yanenko

MODERN FORMAT OF MASTER OF MUSICAL ART TRAINING

The article considers the problem of improving of the master training of future teachers-musicians by extending the training programs of the specialists, taking into account their individual needs and formed professional and personal characteristics as a basis for the free choice of individual trajectories of creative self-development and professional self-realization. It is proved that the educational and professional master's program of future teacher of music contains two nearly identical by volume components: research and education.

Research component involves the formation of a research culture of future professionals, in particular, the development of skills and personal qualities of students that contribute to successful scientific research; acquisition of system of value orientations and actual knowledge of the nature of the research activity as a creative, productive, aimed at finding original and effective solutions; formation of necessary

research skills. The educational component should provide in-depth innovative professional training; specific experience of using and producing its results in practice in order to solve professional tasks in the arts.

The authors present the results of implementation of project "Vivat, master!" in the educational process of Art Faculty of Kirovograd State Pedagogical University named after V. Vynnychenko. Its main objective was the improvement of research training of master-students, aimed at the formation of future specialist's personal qualities determining his subjectivity. The project is designed to be deploying consistently in student's educational activity and undergraduate's assistant practice at music department of Art Faculty. Its main goal is to create optimal conditions for the formation and development of personal and professional qualities of the future master of music.

Keywords: *master training of future teacher-musicians, teacher of music disciplines, free choice of individual educational trajectory, arts educational environment, program of master training of future teacher-musicians.*

Одержано 10.10.2013 р.
